

Казкі з Вожыкавага кошыка.

Урок пазакласнага чытання ў IV класе
паводле твораў Генадзя Аўласенкі

Задачы: паглыбіць веды вучняў пра тэматычную разнастайнасць казак Генадзя Аўласенкі; праверыць ступень разумення зместу і галоўнай думкі самастойна прачытаных твораў; удасканаліць уменні самастойнай працы з кнігай (шляхам выбарачнага знаходжанне пэўнага эпізоду, выказванне ўласных адносінаў да прачытанага і інш.); развіваць маўленчую культуру вучняў; садзейнічаць узбагачэнню слоўнікавага запасу вучняў; развіваць крытычнае мысленне, увагу, памяць; пашыраць чытацкі кругагляд вучняў; садзейнічаць выхаванню калектывізму; выходзіць любоў да роднага краю, прыроды Беларусі; працягваць працу па фарміраванні станоўчай матывацыі да чытання кніг.

Абсталяванне: выстава кніг Г.П. Аўласенкі; маляўніча аформленыя назвы каманд; магнітныя кнігі-балы для ацэньвання каманд; карта падарожжа вожыка з лесу дадому з пазначэннем станцый-прыпынкаў; кошык са скруткамі, на якіх запісаны казкі; карткі з заданнямі для кожнай каманды; медалі і дыпломы для ўзнагароджвання.

Форма правядзення: урок-конкурс.

Падрыхтоўчая работа: вучні класа загадзя дзеляцца на 2 каманды, выбіраюць назву і дэвіз, атрымоўваць агульны спіс твораў, якія неабходна прачытаць, ствараюць афішу да адной з казак.

Ход урока

I Арганізацыйны момант

– Добры дзень, сябры! Прагучаў званок, а значыць – прыйшоў час пачынаць урок. Але ўрок у нас сёння будзе незвычайны – казачны. Казачны таму, што будзем мы вандраваць па казках таленавітага беларускага пісьменніка – Генадзя Пятровіча Аўласенкі.

– Дома ў вас быў час самастойна пазнаёміцца з творчасцю нашага пісьменніка, а менавіта з яго казкамі. Сёння на ўроку мы праверым, як уважліва вы чыталі творы, даведаемся, што вас уразіла і захапіла, а таксама пазнаёмімся з новымі творамі Генадзя Пятровіча. Урок наш пройдзе ў форме конкурсу. Вы будзеце атрымоўваць заданні, спаборнічаць камандамі, а таксама прадставіце сваё дамашняе заданне.

– Зараз час прадставіць каманды і іх капітанаў.

(Настаўнік вывешвае на дошку лісты з назвамі каманд)

– Мы пазнаёміліся з журы, пазнаёміліся з камандамі “Зубраняты” і “Зорачкі”. У нас будзе некалькі конкурсаў. Перад кожным конкурсам будуць

агучаны крытэрыі ацэньвання і максімальны бал. Зразумела, што перамога тая каманда, колькасць балаў якой будзе пераважаць.

(У журы на стала ляжаць лісты з падрабязным апісаннем кожнага конкурса (заданне і правільны адказ), крытэрыі ацэньвання, ліст для выстаўлення балаў)

II Уступная гутарка

– Па дарозе ў школу са мной здарыўся вось які выпадак. Спяшалася я да вас на ўрок, ішла сабе па сцежцы праз невялікі лясок і раптам убачыла непадалёку ад сябе вожыка. Так, так, самага звычайнага вожыка, дакладней, вожыка не зусім звычайнага. Ён тупаў па лесе на адніх задніх лапках, а ў пярэдніх трымаў ... кошык. А яшчэ вожык быў у акулярах. Вы калі-небудзь бачылі вожыка ў акулярах? Не бачылі? Я таксама.

(Настаўнік паказвае малюнак вожыка .)

– Вельмі здзівілася я такой сустрэчы. Але яшчэ больш здзівілася, калі вожык раптам спыніўся і загаварыў чалавечым голасам са мной. Мы пазнаёміліся з ім, пагутарылі. Але ж мне так цікава стала: што нясе вожык у сваім кошыку? Грыбы ці яблыкі, напэўна?.. Але ж не. Заўважыўшы маё здзіўленне, вожык сам паведаміў мне, што ляжаць у яго там казкі, якія, здараецца, замест грыбоў яму на вочы трапляюцца. Ляжаць казкі на зямлі, сумныя, пакрыўджаныя, ды толькі пра адно бядуюць, што ніхто іх не заўважае, нікому яны не патрэбныя. А вожык казкі гэтыя асцярожненька з зямлі падыме, ад пылу, бруду старанна атрасе, у кошык пакладзе. А як поўны кошык казак назбірае – вожык іх дзецям хутчэй нясе.

– Пачуўшы ўсё гэта, я адразу ж пачала запрашаць вожыка да нас на ўрок. Вось якое супадзенне: у нас урок літаратурнага чытання, а ў вожыка столькі казак, поўны кошык! Я вамі таксама пахвалілася: сказала, што вучні мае шмат казак ведаюць і, нават, могуць дадаць іх да яго казак у кошык. Але справы ў яго іншыя былі, адмовіў ён мне. Справа ў тым, што вожык згубіўся ў лесе і не можа знайсці шлях дадому. Папрасіў ён нас дапамагчы яму. Для таго, каб дапамагчы вожыку дабрацца дадому, нам неабходна выканаць заданні. А за дапамогу паабяцаў ён падзяліцца казкамі са свайго кошыка. Дык вось – поўны кошык казак ад звычайнага незвычайнага вожыка ў акулярах.

(Настаўнік дэманструе кошык з казкамі ў выглядзе скруткаў.)

– Якая сустрэча дзіўная, так?.. Але яшчэ адно: паабяцала я вожыку, што паспеем выканаць усе заданні, а таксама, будзем ўважліва, з цікаўнасцю і, галоўнае, з павагай ставіцца да іх і яго казак.

III Асноўная частка

Конкурсная праграма “Чароўнае падарожжа па казках Г.П. Аўласенкі”

1. Размінка

– На нашым незвычайным уроку вожык усё ж з’явіцца. Ён дапаможа нам у конкурснай праграме. Разам з ім мы будзем рухацца па казачнай сцежцы і

выконваць цікавыя заданні. Вось тут я сустрэла вожыка. З гэтага прыпынку і пачнецца наша падарожжа.

(Настаўнік дэманструе на дошцы малюнак ў выглядзе сцежкі са станцыямі; першая станцыя – месца сустрэчы з вожыкам – лес; прымацоўваецца малюнак вожыка.)

– Для таго, каб вожык пачаў свой шлях, нам неабходна правесці невялікую размінку. Я буду загадваць вам загадкі-метаграмы, а вы іх адгадаць.

Загадкі Г.П. Аўласенкі “Вясёлыя літары” (метаграмы)

***

*Два манцёры замянілі
На слупах абвіслы дрот.
“Д” на “К” яны змянілі
І ў зямлю зарыўся ... (КРОТ).*

***

*На нагу ніяк не ўлезе,
Стаў маленькім чаравік.
“Ч” на “Б” змяні – і ў лесе
Знойдзеш ладны ... (БАРАВІК).*

***

*“Г” знайшоў вусаты рак –
І ўзляцеў над рэчкай ... (ГРАК).*

***

*Пакуль дошкі габляваў,
Першы склад згубіў фуганак
Ды затое змайстраваў
Ён да сенцаў новы ... (ГАНАК).*

***

*Выйшлі козы на пракосы,
Бачаць – косіць луг каса.
“К” з травой з’елі козы.
Дзе ж каса? Ляціць ... (АСА).*

***

*“Т” на “С” змянілі танкі.
Хай дзяцей катаюць ... (САНКІ).*

– Малайцы! Добра ўмеце адгадаць загадкі. Вожык можа пачынаць свой шлях.

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 2.)

2. Конкурс капітанаў

– Я не магла не расказаць вожыку, што сёння ў нас незвычайны ўрок – урок-конкурс, што ёсць нават каманды, а значыцца, – і капітаны. Таму першы наш конкурс – “Конкурс капітанаў”. Дык вось якое заданне неабходна выканаць: па апісанню неабходна здагацца, аб кім ці аб чым ідзе гаворка. Па чарзе я буду зачытваць кожнаму капітану каманды апісанне. Але не толькі капітан удзельнічае, працуе ўся каманда, бо яму [капітану] можа спатрэбіцца ваша дапамога. Калі капітан адной каманды не ведае адказ, то права адказаць мае капітан другой каманды. Крытэрыў ацэньвання: за кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданні:

Каманда “Зубраняты”.

Сябрала яна з Клёнам. Яму песенькі спявала, а ён ёй падпяваў. Ды вось аднойчы захварэла яна: не піла, не ела, песень не спявала ... адным словам сумавала.

Адказ: Асінка з казкі “Як Асінку ад хваробы ратавалі”

Каманда “Зорачкі”.

Згубіла свой дом і засталася адна. Падалася ў вялізны лес, такая маленькая, шукаць новы дом. Шмат месцаў абышла, стамілася, пачала распачуваць. Але на дапамогу ёй прыйшоў сасновы бор.

Адказ: Чарнічка з казкі “Як чарнічка сваё месца ў лесе шукала”

Каманда “Зубраняты”.

Ён узвышаецца над усімі іншымі, нібыта велікан над леліпутамі. А які важны, які прыгожы! Адзін капялюш чырвоны чаго варты!

Адказ: Мухамор з казкі “Прыгажун”.

Каманда “Зорачкі”.

Не малы, але і не вельмі вялікі, як дваровы сабака па памерах. А цікавы ён тым, што з’яўляецца ў лесе лепшым будаўніком. Нару-хаціну сабе адбудуе – усім суседзям на зайздрасць. У некалькі ярусаў, з хадамі ды пераходамі, пакоямі і пакойчыкамі, кладоўкамі рознымі...

Адказ: Барсук з казкі “Чаму барсук амаль увесь час у нары сядзіць”.

Каманда “Зубраняты”.

Асілак. Вялізны ён быў, магутны, сапраўдны цар звяроў. Усе лясныя жыхары яго паважалі, нават ваўкі ды мядзведзі бокам яго заўжды абыходзілі. Вось і звыкся ён паступова з тым, што ўсё жывое ў пушчы шлях яму саступаць павінна...

Адказ: Зубр з казкі “Чаму ў Зубра горб на спіне”.

Каманда “Зорачкі”.

Вялізны, магутны, стаіць і вершалінай сваёй у самае неба ўпіраецца. Карані яго глыбока ў зямлю ўраслі, не выдраць іх адтуль аніяк. Царом усіх дрэў лічыцца. Нават Асілак Зубр яго перамагчы не здолее.

Адказ: Дуб з казкі “Чаму ў Зубра горб на спіне”.

– Папросім паважанае журы агучыць вынікі першага конкурса.
– Капітаны каманд добра справіліся с заданнем і прынеслі сваім камандам першыя балы. Вожык адпраўляецца далей.

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 3.)

– Але прыйшоў час змагацца ўсёй камандзе разам! Каманды, сядзьце, калі ласка, па групах.

3. Конкурс эрудытаў

– Як вы лічыце, што галоўнае пры чытанні любой казкі? (варыянты вучняў; вызначыць тэму і галоўную думку твора)

– Наступны наш конкурс будзе звязаны менавіта з гэтым, а называецца ён “Конкурс эрудытаў”. Працаваць вы будзеце ў межах адной каманды, але ў

мікрагрупах. Кожнае мікрагрупа атрымае ліст з заданнем. Заданне такое: пазнаць па ўрыўку з тэкста казку, запісаць яе назву на лісце. Пасля таго, як вы пазнаеце казку, вам неабходна знайсці яе ў кнізе і адказаць словамі з тэксту на пастаўленае пытанне. На выкананне задання – 2 хвіліны. Зразумела заданне? Пасля выканання, мы паслухаем вашы адказы. Крытэрыі ацэньвання: правільная назва казкі – 1 бал, правільны адказ словамі тэксту на пастаўленае пытанне – яшчэ 1 бал. Гатовыя?

– Капітаны каманд і іх памочнікі, калі ласка, падыйдзіце да мяне.

(Настаўнік раздае лісты с заданнямі кожнай мікрагрупе. Пасля таго, як час выйшаў, заслухоўваюцца адказы.)

Каманда 1. “Зубраняты”. Група 1

Па ўрыўку з тэксту пазнайце казку і запішыце яе назву. Знайдзіце казку ў кнізе і адкажыце словамі з тэксту на пастаўленае пытанне.

“Ды завёўся, скажам так, сярод іх адзін лайдак. Для сваёй агульнай хаты той мураш гультаяваты анічога не рабіў. Спаў, ды еў, ды лынды біў.”

Назва казкі: _____

(“Сказ пра мураша-лайдака”)

- Адкажыце, калі ласка, аб чым успамінаў і чаго жадаў мураш, калі пачынаў сумаваць у палоне ў павука?

(*Стаў мураш наш сумаваць, стаў сяброў успамінаць. Вось бы зноў да іх вярнуцца, вось бы дома апынуцца! Больш не стаў бы лынды біць, стаў бы, як усе, рабіць! Толькі як туды дабрацца, як з палону ўратавацца?!*)

Каманда 2. “Зорачкі”. Група 1

Па ўрыўку з тэксту пазнайце казку і запішыце яе назву. Знайдзіце казку ў кнізе і адкажыце словамі з тэксту на пастаўленае пытанне.

“Ледзь паспеў мураш адскочыць, ледзь паспеў з дарогі збочыць, але тут спыніўся жук ці яго спыніў павук. Паглядзеў на бедака і пытае лайдака: хто ён і куды ідзе, і ў якой-такой бядзе апынуўся небарака? У адказ мураш заплакаў, ля дарогі прыпыніўся і ў ляноце павініўся.”

Назва казкі: _____

(“Сказ пра мураша-лайдака”)

- Адкажыце, калі ласка, якім мурашом вярнуўся ў свой мурашнік наш мураш-бядак?

(*Так мураш-бядак ізноў напаткаў былых сяброў, побач з імі апынуўся, у мурашнік свой вярнуўся. Больш ужо не ленаваўся, працаваць заўжды стараўся. Працу ўсякую рабіў і мурашнік свой любіў.*)

Каманда 1. “Зубраняты”. Група 2

Па ўрыўку з тэксту пазнайце казку і запішыце яе назву. Знайдзіце казку ў кнізе і адкажыце словамі з тэксту на пастаўленае пытанне.

“І, закончыўшы гаворку, паскакала ўверх Вавёрка. Скок з галінкі на галінку – вось ужо і верхавінка. А з яе ўсе бачны сцежкі, і вядуць яны на ўзмежкі. І Алесева сцжынка добра бачна з верхавінкі.”

Назва казкі: _____

(“Сказ пра тое, як Алесік заблукаў аднойчы ў лесе”)

- Адкажыце, калі ласка, якую параду Алесіку даў заяц, калі хлопчык згубіўся ў лесе?

(Зай Алесіка паслухаў і патыліцу пачухаў. Потым кажа:

-Эх, Алесік! Шмат сцяжынак тут, у лесе! І якая з іх твая – хіба ж памятаю я! Ты б на дрэва лепш узлез – з дрэва лепей бачны лес...)

Каманда 2. “Зорачкі”. Група 2

Па ўрыўку з тэксту пазнайце казку і запішыце яе назву. Знайдзіце казку ў кнізе і адкажыце словамі з тэксту на пастаўленае пытанне.

“Глядзь Алесік на асінку – надта ж тонкія галінкі! Ды й калючыя яны... лепш падацца да сасны! Падб'ягае, а сасна вельмі ж гладкая яна! І высокая, да неба... Ды кудысьці ж лезці трэба!”

Назва казкі: _____

(“Сказ пра тое, як Алесік заблукаў аднойчы ў лесе”)

- Адкажыце, калі ласка, які падарунак атрымала Вавёрка ад Алесіка за дапамогу?

(Шлях Вавёрка адшукала, хлапчука не ашукала. Паказала накірунак – атрымала падарунак: велічэзны баравік, а з ім разам махавік і чатыры сыраежкі. А Алесь пайшоў да сцежкі.)

– Паважанае журы, калі, ласка, агучце вынікі конкурса.

– Малайцы! Наш вожык можа працягваць свой шлях.

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 4.)

4. Конкурс уважлівых чытачоў

– Паважаныя каманды, паважаныя мае вучні, я лічу, што вы выдатна справіліся з гэтым заданнем. Але, па сакрэце, сумняваўся вожык у вашых здольнасцях запамінаць дэталі твора. Напрыклад, колькасць герояў альбо назвы раслін. І таму наступнае заданне дазволіць праверыць вашу ўвагу і памяць, таму і конкурс называецца “Конкурс уважлівых чытачоў”.

– Кожная мікрагрупа атрымоўвае ліст з заданнем, дзе неабходна узгадаць і пералічыць (запісаць на паперы) жывёл альбо расліны, якія ўзгаданы ў той ці іншай казцы. Крытэрыў ацэньвання: пералічаны ўсе прадстаўнікі – 3 балы, пералічана

больш за палову і палова – 2 балы, пералічана менш за палову – 1 бал. Максимальны бал за конкурс – 3 балы. На выкананне задання адводзіцца 2 хвіліны.

(Настаўнік раздае лісты с заданнямі кожнай мікрагрупе.)

Каманда 1. “Зубраняты”. Група 1

Узгадаць і пералічыць усе грыбы з казкі “Прыгажун”, якія сабраліся на палянцы і пачалі спрачацца паміж сабой, хто з іх самы лепшы, самы прыгажэйшы, для грыбнікоў самы жаданы.

(*Апенькі, баравік, лісічкі, мухамор, падасінавік.*)

Каманда 1. “Зубраняты”. Група 2

Узгадаць і пералічыць усіх жывёл з цёплай Афрыкі, якіх мама “ператварыла” з мух у казцы “Мая мама – чараўніца”.

(*Жырафа, гіпапатам/бегемот, насарог, гарыла, кракадзіл.*)

Каманда 2. “Зорачкі”. Група 1

Узгадаць і пералічыць усе ягады, узгаданыя ў казцы “Як Чарнічка сваё месца ў лесе шукала”.

(*Чарніцы, маліны, журавіны, брусніцы, суніцы.*)

Каманда 2. “Зорачкі”. Група 2

Узгадаць і пералічыць усіх жывёл, якія спрабавалі лячыць Асінку ў казцы “Як Асінку ад хваробы ратавалі”. А таксама назваць доктара, які у рэшце рэшт ёй дапамог.

(*Барсук, дзяцел, заяц, мядзведзь.*)

– Я папрашу капітанаў каманд сабраць лісты і аднесці да журы на праверку.

(Пакуль журы правярае лісты каманд з заданнем, настаўнік праводзіць хвілінку адпачынку.)

Хвілінка адпачынку “Паўза”

Настаўнік называе жывёлу, якую неабходна паказаць, пакуль грае музыка. Паказваюць: ваўка, якія ўгледзеў здабычу, крадзецца да яе; птушак, якія хуценька пералётваюць з галінкі на галінку; кошку, якая ўбачыла птушак і асцярожна крадзецца да іх; ганарлівую качку, што важна ходзіць па двары; вясёлага мядзведзя, які пачынае танцаваць.

– Папросім паважанае журы агучыць вынікі конкурса.

– Вы і з гэтым заданнем выдатна справіліся. Вожык ідзе далей.

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 5.)

5. “Жартоўны” конкурс

– У нашым чароўным кошыку нешта заварушылася. Трэба паглядзець, што там, можа якой казцы спатрэбілася дапамога. Так, дзеці?.. (глядзіць у кошык; дастае скрутак)

– Ой, тут нават не казка, а верш. Паслухайце ўважліва, калі ласка, і адкажыце, што ў гэтым вершы незвычайнага.

Верш, дзе ўсё наадварот

Генадзь Аўласенка

*Граблі сенам дзед грабе,
А трава кароў скубе,
З-над сабакі брэша плот,
На гурках расце гарод.
Парсючка фасоля зрыла,
Хмарку сонейка закрыла,*

*Праз раўчук асфальт пацёк...
Кот ад мышкі ледзь уцёк!
Лапку поўсткай расчасаў
І для дзетак напісаў
Верш, дзе ўсё наадварот...
Падпісаўся: Кот-Варкот.*

– Які цікавы верш для дзяцей напісаў Кот-Варкот?! Што незвычайнага ў вершы? (пераблытаны рэчы і іх уласцівасці) Як называюцца такія вершы? (небыліцы) Чаму яны так называюцца?

– Вось, вось, сябры! Ніжэй пад вершам нешта напісана. Дык гэта нейкая просьба: “Прывітанне, сябры! Я – Верш, дзе ўсё наадварот – маю сяброўку-казку, якой патрэбна дапамога. Гэта казка – “Хто як зімуе”. Дапамажыце ёй, і яна назаўсёды застанеца з вамі, будзе радаваць вас і весяліць, бо казка гэтая – жартоўная...”.

– Ну што, сябры, дапаможам казцы? Добра.

– І наш наступны конкурс – “жартоўны” конкурс.

– Сядзьце, калі ласка, на свае месцы. У кожнага з вас ёсць тэкст казкі. Вам неабходна ўважліва прачытаць казку. Калі прачытаеце, адразу ж здагадаецеся, якая дапамога патрэбна казцы. На чытанне казкі адводзіцца 2 хвіліны.

ХТО ЯК ЗІМУЕ

Моцна спіць зімой вавёрка – у яе пад снегам норка. А ў бяглозе, у бары, смочка лапу лось стары. І казуля не ўтрывала, і таксама прыдрамала, у нары, у гушчары, да вясновае пары. Спіць яна і бачыць сны аж да самай да вясны.

Зайцы ў вырай адляцелі, заставацца не схацелі, бо зімою халады, недалёка да бяды. А яшчэ, скажу вам шчыра, і ваўкі зляцелі ў вырай, а за імі да пары адляцелі і зубры. Замест іх навесяліцца прыляцяць да нас лісіцы, каб у нас зазімаваць, падзяўбаць-пачаставаць ягадак рабіны ды яшчэ каліны.

А бабёр на верхавінках спрытна скача па галінках. На сасне ў яго дупло – там утульнае жытло. Там арэхі пра запас, а запас зімой – якраз! Усю восень працаваў – шмат арэхаў назбіраў. І грыбы бабёр шукаў, на галінкі іх чапляў, так што зараз у бабра – процьма ўсякага добра!

Ну, а вожык у бары спіць дзянёчак у нары. А прачнецца на змярканні – і бяжыць на паляванне.

А барсук, браткі мае, на зіму гняздзечка ўе! Там выводзіць дзіцянятак, маладых барсучанятак. А каб зімку перажыць – любіць шышкі церушыць. Трушчыць адмыслова, майстра – адно слова! Ну, а з шышак семяно – вельмі смачнае яно – ён прыносіць дзіцяняткам, маладым барсучаняткам. Корміць іх, засцерагае, цёмнай ноччу сагравае, каб яны хутчэй раслі, каб здаровымі былі.

Вось мядзведзю незадача – ён па гурбах так і скача! І байца, і дрыжыць – небараку цяжка жыць! Ён не мае абароны ад сарокі ды вароны. А сарокі кіпці точаць – спаляваць мядзведзя хочуць! А вароны зубы шчэраць – хочуць бедным адвячэраць! Вось такія вось суседзі злыя ў нашага мядзведзя!

Сам жа ён грызе кару ў гэту цяжкую пару. Можна ўбачыць па слядах – як ён бегаў па садах, як скакаў туды-сюды, як заблытваў ён сляды, каб у снезе дзень ляжаць ды ад страху зноў дрыжаць...

А цяпер, сябры, увага!

Можна, будзе ў вас заўвага?

Можна, штосьці я змяніў, можна дзесьці я зманіў?

Вы ж памылкі пашукайце, дзе што трэба – памяняйце, каб звяры не бедавалі, а як трэба зімавалі.

Пастарайцеся, сябры – дзякуй скажуць вам звяры!

– Дык вось, заданне такое: неабходна адшукаць і выправіць усе памылкі. Яшчэ раз праглядзіце тэкст (1 хвіліна). На сваім лісце падкрэсліце тое месца, дзе знайшлі памылкі. Правяраць будзем так: па чарзе прадстаўнікі ад каманд будуць зачытваць сказы да месца з памылкай і выпраўляць яе. Крытэрыў ацэньвання – уменне правільна, мілагучна, ясна выказаць свае думкі на беларускай мове; мэтазгоднае выпраўленне памылкі. Максімальны бал за конкурс – 3 балы.

(Прыклад выпраўленых памылак: *Вавёрка жыве ў дупле. У бярозе лапу смокча мядзведзь. Казуля не спіць усю зіму. Зайцы, ваўкі і зубры не лятаюць увагуле, тым больш у вырай. Лісіцы не лятаюць, не частуюцца рабінай і калінай. Бабёр не можа скакаць па верхалінах, не мае ён дупла, у яго не такія запасы на зіму. Барсукі не ўюць гнёзды, не харчуюцца шышкамі. Мядзведзь не такі палахлівы. Сарокі ды вароны не могуць паляваць на мядзведзя. Мядзведзь не скача, не заблытвае сляды.*)

– Папросім паважанае журы падвесці вынікі і агучыць колькасць балаў для кожнай каманды.

– Малайцы, мае выдатнікі! Зноў дапамаглі нашаму вожыку!

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 6.)

6. Конкурс бліц-апытанне “Чаму так адбылося?”

– Наш наступны конкурс называецца “Чаму так адбылося?” і пройдзе ён ў форме бліц-апытання з мэтай узнавіць у нашай памяці прычынна-выніковыя сувязі падзей у казках.

– У кожнага з вас ёсць такая таблічка (настаўнік дэманструе [Дадатак 11]):

№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
+ / –										

– Я буду зачытваць вам выказванні. Калі вы лічыце, што выказванне правільнае, ставіце знак “+” пад нумарам пытання. Калі лічыце, што выказванне памылковае, ставіце знак “–”. Выказванне я зачытваю адзін раз, таму будзьце асабліва ўважлівымі. У залежнасці ад колькасці правільных адказаў усіх удзельнікаў камандаў выстаўляюцца балы. Максімальны бал за конкурс – 10 балаў.

Выказванні:

1. У казцы “Адкуль жук-алень узяўся” алень ператварыўся ў жука таму, што зайздосціў усім жывёлам і марыў узбірацца на дрэвы, хацеў мець крылы і жадаў пазбавіцца ад рогаў. (–)

2. У казцы “Прыгажун” грыбы пачалі спрачацца аб тым, хто з іх самы лепшы, самы прыгажэйшы, для грыбнікоў самы жаданы. (+)

3. Барсук пасварыўся з Воўкам з казкі “Чаму Барсук амаль увесь час у нары сядзіць” па той прычыне, што воўк дрэнную вырыў нару. (–)

4. Мядзведзь з казкі “Чаму мядзведзь зімой у бярозе спіць” праспаў усю зіму пад карчыжынай таму, што не здолеў вырыць сабе нару. (+)

5. У казцы “Як Асінку ад хваробы ратавалі” замаркоціўся Клён таму, што захварэла Асінка. (+)

6. У казцы “Чаму ў Зубра горб на спіне” Зубр надта любіў дрэвы і таму іх псаваў. (–)

7. У казцы “Як Чарнічка сваё месца ў лесе шукала” сумавала ягадка таму, што не магла знайсці сваё месца ў лесе. (+)

8. Асінка з казкі “Як Асінку ад хваробы ратавалі” не піла, не ела, нават песень не спявала таму, што ёй было весела. (–)

9. У казцы “Чаму Барсук амаль увесь час у нары сядзіць” сябры [Воўк і Барсук] пасварыліся таму, што лісіца-хітрыца ўсю здабычу Воўка выкрадала і несла ў сваю нару. (+)

10. У казцы “Чаму ў Зубра горб на спіне” Дуб паважаў Зубра, таму і саступіў яму дарогу. (–)

– Я папрашу капітанаў каманд сабраць лісты і аднесці да журы на праверку. Папросім паважанае журы падвесці вынікі конкурса “Чаму так адбылося?” і агучыць колькасць балаў для кожнай каманды.

– Справіліся – вожык рухаецца далей!

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 7.)

8. Конкурс “Дамашняе заданне”

– Наш урок незвычайны яшчэ і таму, што дамашняе заданне мы будзем правяраць амаль у канцы заняткаў! А вы ўжо, напэўна, і забыліся на гэта. Кожнай камандзе неабходна было выбраць казку, якая ўдзельнікам каманды спадабалася найбольш і падрыхтавацца яе прарэкламаваць.

– Дык вось, паважаныя журы і госці, уявіце на хвіліну, што мы апынуліся ў лялечным тэатры. У нашай праграме выступленняў два спектаклі: “Адкуль жук-алень узяўся” і “Чаму ў Зубра горб на спіне”. Нашы каманды будуць прадстаўляць свае афішы і запрашаць вас на спектакль. Паслухаем іх выступленні, а пасля, паважанае журы, вам неабходна будзе зрабіць выбар: спектакль якой каманды вам захацелася наведаць у першую чаргу – атрымлівае максімальны бал за конкурс. Крытэрыі ацэньвання: арыгінальнасць прадстаўлення, маўленне вучняў, эмацыянальная перадача, а таксама ацэньваецца малюнак-сюжэт да твора. Максімальны бал за конкурс – 3 балы.

(Выступленні каманд.)

– Мне здаецца, што складана выбраць лепшую каманду?! Выдатна каманды падрыхтаваліся дома! Абедзве афішы, абедзве рэкламы былі цудоўнымі. Але слова паважанаму журы. Калі ласка, агучце вынікі конкурса.

– Малайцы! Добра справіліся з гэтым заданнем і дапамаглі вожыку дайсці дадому!

(Вожык на магніце рухаецца далей, да станцыі 8.)

9. Хіт-парад прачытаных казак

(Аб’яўленне вынікаў праводзіцца пад музыку.)

– Я не сумняваюся, што не толькі гэтыя казкі вам спадабаліся больш за іншыя. Падчас падрыхтоўкі да ўрока я праводзіла ў вас апытанне, памятаеце? Вам неабходна было напісаць, якая казка падабаецца менавіта вам і чым яна вас прывабіла. Дык вось, я хачу прадставіць вам вынікі. Увага, хіт-парад казак:

трэцяе ганаровае месца займае казка “Адкуль у Зубра горб на спіне”, якая вучыць павазе да іншых і высмейвае ганарлівасць;

на другім месцы знаходзіцца казка “Адкуль жук-алень узяўся”, якая вучыць, што не трэба зайздросціць іншым – трэба заставацца самім сабой;

і пераможца нашага хіт-парада – казка “Як Чарнічка сваё месца ў лесе шукала”, якая вучыць заўсёды ісці ўперад і не спыняцца на шляху да сваёй мары!

– Ну што ж, сябры, нашы конкурсы скончыліся. Вы актыўна і старанна працавалі, дэманстравалі свае веды. Шмат твораў мы з вамі прачыталі і абмеркавалі. А такіх твораў – казак і аповесцяў – у Генадзя Пятровіча вялікая колькасць. Мне

вельмі падабаюцца і іншыя кнігі гэтага аўтара. (Настаўнік дэманструе кнігі “Казкі дзядулі Дняпра”, “Дашачка і чароўныя акуляры”, “Прыгоды Васі Лайдачкаі”).

– У кнізе “Казкі дзядулі Дняпра”, акрамя казак, даюцца шматлікія даведкі з гісторыі нашай краіны, а таксама геаграфічныя і біялагічныя звесткі. У зборнік уключаны вельмі пазнавальныя творы.

– У кнізе “Дашачка і чароўныя акуляры” вы даведаецеся пра такіх казачных істот, як Дамавік і Лесавік.

– А ў кнізе “Прыгоды Васі Лайдачкаі” пазнаёміцеся з хлопчыкам, якія заўсёды трапляе ў нейкія цікавыя сітуацыі. Гэтая кніга змяшчае ўжо больш вялікія па аб’ёме творы – апавесці.

(Таксама настаўнік дэманструе і іншыя кнігі пісьменніка альбо гэта робіць ужо бібліятэкар, пры наяўнасці іх.)

IV Падвядзенне вынікаў урока

Узнагароджванне

- Вялікі дзякуй, каманды. За вашу дапамогу вожык, як і абяцаў, падрыхтаваў для вас падарункі – казкі з Вожыкавага кошыка. Яны, як добры ўспамін пра незвычайны ўрок, назаўжды застануцца у нашай памяці. І я жадаю вам і далей шмат чытаць, быць кемлівымі вучнямі, ісці толькі наперад, нягледзячы на ўсе выпрабаванні на вашым шляху.

(Гучыць музыка. Настаўнік уручае кожнаму вучню казку з кошыка.)

- Дзякуй усім за добрасумленную працу. Жадаю вам з задавальненнем чытаць і абмяркоўваць цікавыя кнігі.

І.А. Буторына,
старшы выкладчык кафедры
беларускага і рускага мовазнаўства
факультэта пачатковай адукацыі БДПУ імя Максіма Танка;
Д. А.Лешчанок, магістрант
– факультэта пачатковай адукацыі БДПУ імя Максіма Танка,
– настаўніца сярэдняй школы № 122 г.Мінска